

NAKŁADY INWESTYCYJNE W GOSPODARSTWACH INDYWIDUALNYCH WEDŁUG WIELKOŚCI EKONOMICZNEJ W ŚWIETLE POLSKIEGO FADN

Jarosław Mikołajczyk

Katedra Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja
w Krakowie

Kierownik: dr hab. Wiesław Musiał, prof. UR

Słowa kluczowe: FADN, gospodarstwa indywidualne, inwestycje

Key words: FADN, private farms, investments

S y n o p s i s. W opracowaniu dokonano analizy i oceny wydatków inwestycyjnych według wielkości ekonomicznej realizowanych w gospodarstwach rolnych uczestniczących w Polskim FADN. Poziom wydatków inwestycyjnych oraz stopa inwestycji zależy od wysokości dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa. Dodatnie wartości inwestycji netto miały miejsce dopiero po uzyskaniu dochodu z gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na 1 pełnozatrudnionego rodzinnej siły roboczej (FWU) na poziomie średniego krajowego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej. Wydatki inwestycyjne umożliwiające rozwój gospodarstw notowano w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej wynoszącej co najmniej 16 jednostek ESU, zaś w gospodarstwach słabych ekonomicznie, tj. o wielkości do 8 ESU, następowała dekapitalizacja majątku produkcyjnego. Wyższą stopą inwestycji charakteryzowały się gospodarstwa zakwalifikowane do wyższych klas wielkości ekonomicznej (średnio-duże, duże i bardzo duże). Na niższym poziomie stopa inwestycji utrzymywała się w gospodarstwach małych i bardzo małych ekonomicznie.

WSTĘP

Inwestycje są różnie definiowane. Jedna z definicji głosi, iż są to bieżące wyrzeczenia pewnych korzyści na rzecz niepewnych korzyści w przyszłości [Flak 2000]. Dla prowadzenia i powodzenia działalności inwestycyjnych niezbędne są środki finansowe, których źródłem powinna być przede wszystkim bieżąca działalność operacyjna inwestujących podmiotów. Jedynie powodzenie tejże działalności daje realne szanse na rozwój. W odniesieniu do rolnictwa polskiego teza ta ma szczególnie istotne znaczenie. Duża liczba gospodarstw rolniczych w Polsce w połączeniu ze złą sytuacją dochodową znacznej części podmiotów sprawia, że rolnictwo polskie na arenie międzynarodowej postrzegane jest jako mało konkurencyjne. Dla poprawy dochodowości i konkurencyjności w rolnictwie polskim niezbędne są nakłady inwestycyjne na odtwarzanie i rozwój mocy produkcyjnych, a te utrzymują się przeciętnie na niskim poziomie [Mikołajczyk 2006].

CEL, ZAKRES I METODYKA

Celem opracowania jest określenie zależności pomiędzy wielkością ekonomiczną gospodarstwa a poziomem nakładów inwestycyjnych w gospodarstwach rolnych prowadzących rachunkowość w ramach systemu zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Polskiego FADN).

Zakres czasowy opracowania obejmuje lata 2004-2007, a dane liczbowe pochodzą z publikowanych na stronie internetowej FADN wyników rachunkowości rolnej [Wyniki ... 2005, Goraj i in. 2006a, Jasińska, Michalak 2008, Bocian, Małanowska 2009].

W zbiorze gospodarstw metodyka FADN wyodrębnia 6 klas wielkości ekonomicznej obowiązujących we Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych, tj. gospodarstwa:

- bardzo małe (XS) – o rozmiarze mniejszym niż 4 ESU,
- małe (S) – o rozmiarze od $4 \leq \text{ESU} < 8$,
- średnio-małe (MS) – $8 \leq \text{ESU} < 16$,
- średnio-duże (ML) – $16 \leq \text{ESU} < 40$,
- duże (L) – $40 \leq \text{ESU} < 100$,
- bardzo duże (XL) – $\text{ESU} \leq 100$.

W zbiorze gospodarstw zachodziły w latach objętych analizą zmiany liczebności. W tabeli 1 podano liczebności poszczególnych klas wielkości ekonomicznej w latach 2004-2007. We wszystkich latach pod względem liczebności dominowały gospodarstwa średnich klas wielkości ekonomicznej. Zestawień wyników ekonomicznych dokonano według metodyki FADN. Stopę inwestycji wyliczono jako iloraz wydatków inwestycyjnych brutto i środków pozostających w dyspozycji gospodarstwa, tj. sumy dochodu z gospodarstwa rolnego i amortyzacji [Woś 2000].

Tabela 1. Liczba gospodarstw w próbie według wielkości ekonomicznej w latach 2004-2007

Lata	Razem	Wielkość ekonomiczna w [ESU]					
		< 4	$4 \leq 8$	$8 \leq 16$	$16 \leq 40$	$40 \leq 100$	≥ 100
2004	11251	979	2384	3504	3359	876	149
2005	11788	1130	2424	3563	3503	1003	165
2006	11825	1067	2434	3486	3605	1070	163
2007	12056	1034	2455	3425	3739	1205	198

Źródło: opracowanie na podstawie FADN.

WYNIKI BADAŃ

Gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN charakteryzowały przeciętnie wysokie wielkości wskaźników organizacyjno-ekonomicznych (tab. 2). Średnia wielkość ekonomiczna analizowanych gospodarstw wynosiła w zależności od roku od 9,3 do 21,4 ESU. Gospodarstwa charakteryzowała również, w porównaniu ze średnią krajową, duża przeciętna powierzchnia. Powierzchnia użytków rolnych na zbliżonym do średniej krajowej poziomie, charakteryzowała przeciętnie jedynie podmioty najsłabsze ekonomicznie, tj. o wielkości ekonomicznej do 4 ESU. Zauważalny jest wzrost wszystkich wskaźników charakteryzujących gospodarstwa wraz ze wzrostem ich wielkości ekonomicznej. Najmniejszą za-

Tabela 2. Wybrane informacje o gospodarstwach według wielkości ekonomicznej w latach 2004-2007

Lata	Razem	Wielkość ekonomiczna w [ESU]					
		< 4	4 ≤ 8	8 ≤ 16	16 ≤ 40	40 ≤ 100	≥ 100
Wartość produkcji ogółem							
2004	11,3	3,1	5,6	11,7	24,5	56,1	147,2
2005	9,3	3,1	5,4	11,7	24,7	56,3	227,3
2006	20,3	3,1	6,0	11,7	24,8	56,4	196,0
2007	21,4	3,1	5,9	11,7	24,7	57,8	191,4
Powierzchnia użytków rolnych [ha]							
2004	19,8	7,7	12,0	20,7	37,5	78,7	215,6
2005	16,4	8,3	11,7	20,0	34,9	72,5	269,9
2006	31,3	8,3	13,0	21,3	38,3	76,2	219,9
2007	31,7	7,9	12,5	21,3	38,3	73,7	193,0
Powierzchnia uprawy zbóż [ha]							
2004	12,1	4,7	7,1	12,2	23,1	53,6	150,1
2005	10,0	4,8	7,0	11,9	22,0	49,9	172,9
2006	19,1	4,9	7,6	12,1	23,2	50,0	135,3
2007	19,0	4,7	7,3	12,1	22,8	46,9	119,7
Zwierzęta ogółem [LU]							
2004	15,5	3,7	7,1	15,3	33,7	79,0	251,9
2005	13,0	3,9	7,4	16,5	35,3	74,7	328,0
2006	27,9	3,8	7,7	16,1	34,5	79,1	261,4
2007	27,5	3,8	7,1	14,8	31,7	76,0	250,7
Nakłady pracy ogółem [AWU]							
2004	1,820	1,346	1,639	1,937	2,263	3,187	6,875
2005	1,716	1,346	1,599	1,913	2,273	3,515	9,545
2006	2,122	1,322	1,645	1,940	2,264	3,122	8,681
2007	2,082	1,347	1,615	1,903	2,175	2,952	7,757
Nakłady pracy własnej [FWU]							
2004	1,602	1,284	1,541	1,754	1,861	1,970	1,792
2005	1,554	1,293	1,530	1,751	1,851	1,919	1,786
2006	1,707	1,275	1,529	1,740	1,852	1,926	1,843
2007	1,693	1,267	1,497	1,709	1,834	1,945	1,862
Średnia wartość aktywów gospodarstwa na koniec roku [zł]							
2004	383622	143520	307312	444065	594707	1196897	2381593
2005	271342	144475	198196	330762	585163	1244189	2905625
2006	510520	148010	222763	366866	624763	1235761	2965272
2007	565561	168140	241100	392127	665343	1311515	3239985

Źródło: opracowanie na podstawie FADN.

leżność od wielkości ekonomicznej wykazują jedynie nakłady pracy własnej (w FWU¹), utrzymujące się we wszystkich gospodarstwach na zbliżonym poziomie. Wynika to z podobnej liczebności rodzin, a nieco niższe wielkości jednostek przeliczeniowych w mniejszych ekonomicznie gospodarstwach wynikają z mniejszego zaangażowania czasowego w pracę w tych podmiotach. Gospodarstwa rolnicze uczestniczące w polskim FADN w okresie od 2004 do 2007 r. wykazały przeciętnie niemal dwukrotny wzrost wartości produkcji (tab.

¹ Jednostka przeliczeniowa pracy członków rodziny (ang. *Family Work Unit*) wynosząca 2200 godzin pracy rocznie.

Tabela 3. Wyniki ekonomiczne gospodarstw w latach 2004-2007

Lata	Razem	Wielkość ekonomiczna w [ESU]					
		< 4	4 ≤ 8	8 ≤ 16	16 ≤ 40	40 ≤ 100	≥ 100
Wartość produkcji ogółem							
2004	104189	30318	53457	102305	213669	517237	1546722
2005	78104	28658	46262	95704	201817	502897	1715502
2006	172531	29063	57374	104985	206021	479310	1521316
2007	201083	45862	64818	116714	226173	527001	1703381
Zużycie pośrednie							
2004	60431	17784	31116	57864	120416	303354	978094
2005	47019	18347	28075	56673	119206	300750	1055196
2006	102007	17654	33345	59453	118885	290392	979659
2007	115495	27500	36167	63943	127104	310163	1046411
Saldo bieżących dopłat i podatków							
2004	2815	753	1683	3036	5712	13387	27372
2005	7721	4570	5655	9155	15903	30314	102870
2006	21907	7372	10241	15641	27169	49973	124607
2007	18367	6662	8557	12095	20639	42753	118314
Amortyzacja							
2004	14223	6992	9827	15618	24994	49168	91392
2005	12763	7329	9589	15487	26264	53839	117824
2006	21488	7387	10522	26355	25743	49651	108376
2007	22431	7827	10799	16469	26162	48735	115500
Koszty czynników zewnętrznych							
2004	4158	964	1644	3362	8162	26861	104103
2005	3102	872	1251	2988	8257	30233	176155
2006	8725	806	1981	3819	8669	26702	149455
2007	9921	1431	2326	4365	8977	27474	155523
Saldo dopłat i podatków związanych z inwestycjami							
2004	1005	285	676	1300	2268	5171	-3777
2005	-999	-263	-464	-1319	-3424	-7882	-10630
2006	-3046	-331	-889	-2057	-4431	-7881	-11785
2007	-1768	-406	-711	-1092	-2577	-3708	-6573
Dochód z gospodarstwa rolnego							
2004	29197	5616	13225	29796	68077	156413	396728
2005	21942	6416	12538	28391	60568	140506	458567
2006	59170	10256	20879	38942	75461	154658	396649
2007	69836	15360	23372	42939	81991	179674	49768

Źródło: opracowanie na podstawie FADN.

3). Analiza według klas wielkości ekonomicznej wskazuje, że w największym zakresie przyrost wartości produkcji wystąpił w gospodarstwach najślabszych ekonomicznie (do 4 ESU). Najniższą dynamiką wykazały się gospodarstwa duże (40-100 ESU), uzyskując przyrost wartości produkcji wynoszący jedynie 1,9% w całym analizowanym okresie. Pomimo faktu stosunkowo niskiego procentowego wzrostu wartości produkcji w podmiotach bardzo dużych (powyżej 100 ESU), to właśnie w tych gospodarstwach miał miejsce największy bezwzględny przyrost wynoszący przeciętnie 156,7 tys. zł na gospodarstwo.

W parze ze wzrostem wartości produkcji następował wzrost kosztów. Wartość zużycia pośredniego zwiększyła się w analizowanych gospodarstwach przeciętnie o 91,1% (w całym

analizowanym okresie). Najwyższy wzrost wartości zużycia pośredniego miał miejsce w gospodarstwach najslabszych ekonomicznie i przekraczał w tych podmiotach wzrost wartości produkcji. Wzrost zużycia pośredniego był również większy od wzrostu wartości produkcji w gospodarstwach zakwalifikowanych do klasy duże (40-100 ESU). W pozostałych grupach gospodarstw dynamika wartości produkcji przewyższała dynamikę wartości zużycia pośredniego.

Także kategorie kosztów pośrednich charakteryzowała wysoka dynamika. Przeciętnie o 138,6% w analizowanych gospodarstwach wzrosły koszty czynników zewnętrznych, a wzrost ten wywołany był we wszystkich klasach wielkości ekonomicznej głównie wzrostami wynagrodzeń. Amortyzacja przeciętnie zwiększyła się w analizowanych podmiotach o 57,7%, a największy wzrost wartości amortyzacji wystąpił w najsilniejszych ekonomicznie gospodarstwach.

Największe zmiany występowały w obrębie kategorii sald związanych z działalnością operacyjną i inwestycyjną. Wzrost wartości salda bieżących dopłat i podatków wyniósł w badanym okresie przeciętnie 552,5% we wszystkich gospodarstwach. Tak znaczący przyrost wywołany był głównie wzrostem skuteczności absorpcji środków unijnych. Wysoką kwotę obserwowano już w 2005 r., a zdecydowanie najlepszym rokiem pod tym względem był rok 2006. Nie bez znaczenia był tu wzrost zaufania rolników do środków pochodzących z Unii Europejskiej i „uczenie się” ich pozyskiwania. Zmniejszenie się wartości salda w ostatnim roku analizy w stosunku do 2006 r. zapewne związane jest z przejściem w kolejny okres budżetowania na lata 2007-2013. Zdecydowanie najwyższym wzrostem skuteczności w pozyskiwaniu dopłat wykazali się właściciele gospodarstw najslabszych ekonomicznie, zakwalifikowanych do klasy bardzo małe. W podmiotach tych wartość salda zwiększyła się przeciętnie o 784,7%. Współtworzące tę kategorię saldo podatku VAT z działalności operacyjnej ulegało w analizowanych gospodarstwach niewielkim zmianom w poszczególnych latach, a przeciętna kwota salda podatku wzrastała w miarę zwiększania się wielkości ekonomicznej.

W przeciwnym kierunku zachodziły zmiany wartości salda dopłat i podatków związanych z inwestycjami. Przeciętna kwota salda zmniejszyła się w analizowanym okresie o 275,9%. Znaczny regres salda miał tę samą genezę we wszystkich grupach gospodarstw i polegał na zmniejszeniu się przeciętnej kwoty dopłat do inwestycji oraz na zwiększeniu się kwoty podatku VAT zapłaconego od inwestycji.

Zestawienie wartości produkcji z kosztami pozwala na określenie kwoty dochodu. Dzięki większym wzrostom wartości produkcji niż kosztów w analizowanych gospodarstwach wystąpił duży wzrost dochodu z gospodarstwa rolnego, który wyniósł przeciętnie 139,2%. Najwyższy wzrost miał miejsce w najmniejszych ekonomicznie gospodarstwach (173,5%), najniższy w klasie ekonomicznej gospodarstw dużych (14,9%). Ostatni rok analizy był zdecydowanie najkorzystniejszy pod względem wysokości dochodu we wszystkich grupach. Przeciętna wartość osiągniętego dochodu z gospodarstwa rolnego osiągnęła w 2007 r. prawie 70 tys. zł, a wartości przypadające na pojedyncze gospodarstwo rolnicze wzrastały wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej podmiotów. Wysokość dochodu jest najistotniejszą determinantą podejmowanych działań inwestycyjnych. To m.in. od poziomu dochodu zależą możliwości inwestycyjne, a obok koniunktury dochód jest drugim czynnikiem implikującym skłonność do inwestowania. Z perspektywy pojedynczego gospodarstwa, możliwości inwestycyjne określane są najczęściej na podstawie poziomu dochodu z gospodarstwa rolniczego i jego poziomu w przeliczeniu na osobę zaangażowaną w pracę w gospodarstwie. Rolnicy uzyskujący niskie dochody wydają na działalność inwestycyjną mniejsze kwoty. Poziom dochodu uzyskiwanego z gospodarstwa rolniczego musi być odpowiednio wysoki, pozwalający w pierwszej kolejności zabezpieczyć podstawowe potrzeby rodziny rolniczej. Dopiero

pozostałe kwoty mogą zostać przeznaczone na rozwój podmiotów. Ponadto, rolnicy często nie widzą potrzeby zwiększania mocy produkcyjnych swoich gospodarstw, jeśli dochód z tych podmiotów nie zapewnia zabezpieczenia potrzeb bytowych. Można uznać, że dla rozwoju gospodarstwa, konieczne byłoby uzyskanie dochodu w przeliczeniu na 1 pracującego w kwocie równej przynajmniej najniższemu wynagrodzeniu w gospodarce narodowej. Realne szanse inwestycyjne pojawiałyby się jednak dopiero po przekroczeniu poziomu przeciętnego rocznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

Kwoty dochodu z gospodarstwa rolniczego w przeliczeniu na 1 osobę pełnozatrudnioną rodzinnej siły roboczej (FWU) na poziomie niższym od najniższego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej wystąpiły jedynie w gospodarstwach bardzo małych (do 4 ESU) w latach 2004 i 2005. W pozostałych przypadkach dochód na 1 FWU w analizowanych podmiotach przekraczał najniższe wynagrodzenie krajowe. Fakt występowania wydatków inwestycyjnych w gospodarstwach najmniejszych ekonomicznie wynikał z posiadania pozarolniczych źródeł dochodów. Według Goraja [2005, 2006b, 2007, 2008] w gospodarstwach bardzo małych dochody spoza rolnictwa stanowiły większość dochodów rodzin rolniczych. W 2004 r. udział dochodu z gospodarstwa rolnego wynosił 27,8% ogólnych dochodów rodziny rolniczej, w 2005 r. – 51,4%, w 2006 r. – 25,6%, w 2007 r. – 46,8%. W pozostałych klasach wielkości ekonomicznej dochody z gospodarstwa zdecydowanie dominowały w tworzeniu ogólnych dochodów rodzin rolniczych. Udział pozarolniczych źródeł dochodów odgrywał coraz mniejsze znaczenie w kolejnych klasach wielkości gospodarstw. Zestawiając średnie wartości dochodu z gospodarstw rolnych w przeliczeniu na 1 pracującego rodzinnej siły roboczej z kwotą przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej (tab. 4) można stwierdzić, że wyższe od średniego wynagrodzenia wartości dochodu uzyskiwano w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 16 ESU i większej.

Kwotę dochodu z gospodarstwa rolnego przekraczającą wartość przeciętnego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej wypracowano także w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 8 do 16 ESU w latach 2006-2007. Dodatkowo wartości inwestycji netto wystąpiły dopiero w tej grupie gospodarstw w latach 2006-2007. Większe ekonomicznie gospodarstwa uzyskiwały wyższe wartości dochodu z gospodarstwa rolnego na 1 FWU, a inwestycje netto przyjmowały w tych gospodarstwach wartości dodatnie. Odpowiednią kategorią dla oceny inwestycji w gospodarstwach rolniczych wydają się być inwestycje netto, uwzględniające zużycie posiadanych środków trwałych, gdyż tylko podmioty wydające na działalność inwestycyjną kwoty wyższe od wartości amortyzacji faktycznie się rozwijają.

Tabela 4. Dochód z gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na 1 pełnozatrudnionego rodzinnej siły roboczej (1 FWU) oraz najniższe i przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej w latach 2004-2007

Wyszczególnienie	Wielkości w roku [zł]				
	2004	2005	2006	2007	
	średnia [ESU]	18223	14117	34657	41227
Dochód z gospodarstwa rolnego na 1 FWU	< 4	4375	4963	8046	12127
	4 ≤ 8	8583	8196	13653	15616
	8 ≤ 16	16986	16212	22375	25124
	16 ≤ 40	36573	32729	40738	44697
	40 ≤ 100	79394	73209	80285	92269
	>100	221350	256821	215197	266512
Najniższe wynagrodzenie netto*		7191	7389	7775	8240
Przeciętne wynagrodzenie netto*		18628	19339	20094	22139

* szacunek własny na podstawie GUS

Źródło: opracowanie własne na podstawie FADN i danych GUS.

Wartości nakładów inwestycyjnych wzrastały w analizowanych podmiotach wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej. Najsilniejsze ekonomicznie gospodarstwa wydawały na cele inwestycyjne wysokie kwoty, wynoszące w wartościach brutto od 138,8 tys. zł w 2004 r. do 276,4 tys. zł w 2007 r. (tab. 5). Warto zaznaczyć, że w analizowanym okresie wystąpił duży wzrost wartości inwestycji netto realizowanych w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej przekraczającej 16 ESU. Szczególnie duży przyrost ich wartości miał miejsce w gospodarstwach przekraczających 100 ESU wielkości ekonomicznej. Wzrost kwot inwestycji był wynikiem wzrastającego w analizowanym okresie dochodu z gospodarstwa i rosnących cen dóbr inwestycyjnych. Gospodarstwa najsłabsze ekonomicznie charakteryzował regres wydatków inwestycyjnych w wartościach netto.

Tabela 5. Inwestycje i stopa inwestycji w badanych gospodarstwach w latach 2004-2007

Lata	Razem	Wielkość ekonomiczna w [ESU]					
		< 4	4 ≤ 8	8 ≤ 16	16 ≤ 40	40 ≤ 100	≥ 100
Dochód z gospodarstwa rolnego + amortyzacja [zł]							
2004	43420	12608	23052	45414	93071	205581	488120
2005	34705	13745	22127	43878	86832	194345	576391
2006	80658	17643	31401	65297	101204	204309	505025
2007	92267	23187	34171	59408	108153	228409	613187
Inwestycje brutto [zł]							
2004	79082	3595	105724*	114461*	36716	78835	138848
2005	11500	1929	5511	15417	37076	109717	161229
2006	37658	2163	8494	20502	50280	121428	243389
2007	37498	2508	6606	18300	46109	119057	276381
Inwestycje netto [zł]							
2004	64859	-3397	95897*	98843*	11722	29667	47456
2005	-1263	-5401	-4078	-70	10812	55878	43405
2006	16170	-5225	-2027	4147	24536	71777	135013
2007	15067	-5319	-4193	1831	19947	70322	160881
Stopa inwestycji [%]							
2004	182,1	28,5	458,6*	252,0*	39,4	38,3	28,4
2005	33,1	14,0	24,9	35,1	42,7	56,5	28,0
2006	46,7	12,3	27,1	31,4	49,7	59,4	48,2
2007	40,6	10,8	19,3	30,8	42,6	52,1	45,1

* dane liczbowe uznano za błędne w związku z wysokością kwoty i nie poddano ich analizie

Źródło: opracowanie własne na podstawie FADN.

Stopa inwestycji w analizowanych gospodarstwach utrzymywała się przeciętnie na wysokim poziomie. Widoczne są jednak znaczne różnice pomiędzy jej wartościami w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej. Gospodarstwa zakwalifikowane do ponadprzeciętnych klas wielkości ekonomicznej charakteryzowały wyższe wartości stopy inwestycji niż podmioty mniejsze. Przeciętnie najwyższa wartość stopy inwestycji wystąpiła w gospodarstwach zakwalifikowanych do klasy dużych (o wielkości ekonomicznej od 40 do 100 ESU). Najniższe wartości stopa inwestycji przyjęła w najsłabszych ekonomicznie gospodarstwach. W wyniku występowania w tych podmiotach wydatków inwestycyjnych brutto na poziomie niższym od wartości amortyzacji, inwestycje netto są ujemne. W podmiotach tych ma miejsce dekapitalizacja majątku produkcyjnego. Będzie to z czasem prowadziło do dalszego starzenia się mocy wytwórczych, a w konsekwencji – także do upadku tych gospodarstw.

PODSUMOWANIE

Analiza wyników ekonomicznych badanych gospodarstw w latach 2004-2007 wykazała wzrost wartości produkcji oraz dochodu we wszystkich klasach wielkości ekonomicznej. Wzrost dochodu z gospodarstwa rolnego pozwalał na realizację inwestycji w większym zakresie. W analizowanych gospodarstwach dodatnie wartości inwestycji netto miały miejsce dopiero po uzyskaniu dochodu z gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na 1 pełnozatrudnionego rodzinnej siły roboczej (FWU) na poziomie średniego krajowego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej. Wydatki inwestycyjne na poziomie pozwalającym na rozwój gospodarstw utrzymywały się w podmiotach o wielkości ekonomicznej wynoszącej co najmniej 16 ESU. W gospodarstwach słabych ekonomicznie, tj. o wielkości do 8 ESU następowała dekapitalizacja majątku produkcyjnego, co w perspektywie utrzymywania się takiej tendencji może prowadzić do upadku ekonomicznego. Wyższą skłonność do inwestowania mierzoną stopą inwestycji charakteryzowały się gospodarstwa zakwalifikowane do wyższych klas wielkości ekonomicznej (średnio-duże, duże i bardzo duże). Na niższym poziomie stopa inwestycji utrzymywała się w gospodarstwach małych i bardzo małych ekonomicznie. Prowadzić to będzie w przyszłości do pogłębiania się już obecnie dużych różnic pomiędzy gospodarstwami małymi i dużymi ekonomicznie.

PIŚMIENNICTWO

- Bocian M., Malanowska B. 2009: Wyniki standardowe uzyskane przez indywidualne gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2007 roku. Część I. Wyniki standardowe. Polski FADN. System zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych. [www.fadn.pl].
- Flak W. 2000: Inwestor. Inwestycje rzeczowe: przygotowanie, realizacja, ewidencja inwestycji. Seria Drogi do biznesu. C.H. Beck, Warszawa.
- Goraj L., Grabowska K., Madej P. 2005: Poziom i struktura dochodów rodzin rolniczych z gospodarstw prowadzących rachunkowość w 2004 r. Polski FADN. System zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych [www.fadn.pl].
- Goraj L., Grabowska K., Madej P. 2006b: Poziom i struktura dochodów rodzin rolniczych z gospodarstw prowadzących rachunkowość w 2005 roku. Polski FADN. System zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych [www.fadn.pl].
- Goraj L., Michalak P., Zmarzłowski K. 2008: Poziom i struktura dochodów rodzin rolniczych z gospodarstw prowadzących rachunkowość w 2007 roku. Polski FADN. System zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych [www.fadn.pl].
- Goraj L., Płonka R., Zmarzłowski K. 2007: Poziom i struktura dochodów rodzin rolniczych z gospodarstw prowadzących rachunkowość w 2006 roku. Polski FADN. System zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych [www.fadn.pl].
- Goraj L., Osuch D., Suska M., Bańkowska K., Grabowska K., Madej P., Malanowska B., Smolik A., Żurakowska J. 2006a: Wyniki standardowe uzyskane przez indywidualne gospodarstwa rolne prowadzące rachunkowość w 2005 r. Polski FADN. System zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych [www.fadn.pl].
- Jasińska E., Michalak P. 2008: Wyniki standardowe uzyskane przez indywidualne gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2006 roku. Część I. Wyniki standardowe. Polski FADN. System zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych [www.fadn.pl].
- Mikołajczyk J. 2006: Inwestycje rolnicze w Polsce w latach 1990-2005. *Roczniki Naukowe SERIA*, t. IX, z. 1. Kraków, 316-319.
- Woś A. 2000: Inwestycje i akumulacja w rolnictwie polskim. IERiGŻ, Warszawa.
- Wyniki standardowe uzyskane przez indywidualne gospodarstwa rolne prowadzące rachunkowość w 2004 r., 2005. Polski FADN. System zbierania i wykorzystania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych [www.fadn.pl].

Jarosław Mikołajczyk

INVESTMENT OUTLAYS ON PRIVATE FARMS ACCORDING TO ECONOMIC
VALUE IN VIEW OF POLISH FADN SYSTEM

Summary

The paper presents an analysis and assessment of investment expenditure according to the economic value, realized in agricultural holdings participating in Polish FADN system. The analysis revealed a dependence of the level of investment expenditure and investment rate on the amount of income generated by the farms. Positive values of net investments were registered only when income from the farm obtained per 1 fully working unit of the family labour force (FWU) reached the level of an average net wages and salary in the national economy in Poland. Investment results on the level allowing for the farm development were maintained by subjects of an economic value of at least 16ESU. On economically weak farms, i.e. below 8ESU value decapitalization of production assets occurred. Higher investment rate was noted on farms classified to higher economic value classes (medium-big and large). Investment rate remained on the lower level on small farms and in economically very small holdings.

Adres do korespondencji:

dr Jarosław Mikołajczyk

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Wydział Rolniczo-Ekonomiczny

Katedra Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa

al. Mickiewicza 21

31-120 Kraków

e-mail: rrjmikol@cyf-kr.edu.pl